

de Volkskrant

Strijd tegen IS. 'Militairen sturen is een vorm van beschaving'

Leon Wieseltier is een van de gezaghebbendste denkers van Amerika, met een boodschap die geen nuance duldt: de VS moeten militair ingrijpen in Syrië. 'We zijn zo fucking passief.'

Door: Michael Persson 14 november 2015, 02:00

Leon Wieseltier is een intellectueel op gympan. Hij is in het zwart gekleed, zoals veel mannen die met hun hoofd hun geld verdienen, maar er lopen wel drie adidasstrepen over zijn armen. Dit is een man van actie.

Hier, in de karig gemeubileerde kamers van het Brookings Instituut, een van de denktanks aan Massachusetts Avenue in Washington die in slagorde hun argumenten afvuren op het Witte Huis en het Congres, zit een van de felste denkers van Amerika. De enorme witte haardos geeft de gedachten extra gewicht. 'We zijn zo fucking passief. Wat er nu in Syrië gebeurt... dit is de grote test van onze tijd.'

Het is in elk geval de grote test van Barack Obama, die zich als president van het machtigste land ter wereld eigenlijk overal uit had willen terugtrekken, maar voortdurend moet terugkomen op die belofte. Zaterdag is hij in Turkije, waar tijdens de G20-top nieuwe stappen in Syrië zullen worden besproken. Vormen de vijftig commando's die hij in de strijd tegen Islamitische Staat heeft toegezegd de voorhoede van een nieuwe Amerikaanse strijdmacht op de grond in het Midden-Oosten, of houdt Obama het beperkt?

Wieseltier hoopt het eerste, maar hij vreest het tweede. 'Obama doet net genoeg om er niet van beschuldigd te kunnen worden dat hij niets doet, maar ook niet zo veel dat hij verantwoordelijkheid moet dragen voor echte daden. Wat hij doet is charismatisch significant, maar strategisch insignificant.'

We hebben de morele plicht de zwakkeren te beschermen

Wieseltier schreef twintig jaar als criticus voor The New Republic, huisblad van de Amerikaanse intelligentsia. Toen dat blad van Washington naar New York verhuisde, stapte hij over naar *The Atlantic*, een andere gerenommeerde ideeënfabriek.

'Ik wilde niet terug naar New York', zegt Wieseltier, die in 1952 in Brooklyn als zoon van joodse holocaustoverlevers werd geboren. 'Het een materialistisch gekkenhuis. Zelfs eten is iets om mee te pronken: wie is er als eerste in dat nieuwe restaurant geweest? Het intellectuele leven sneeuwt onder.'

Zijn laatste grote stuk in *The Atlantic* ging over Palmyra, de monumentale Syrische stad die door IS werd vernietigd ('Dat zijn niet slechts stenen, dat staat symbool voor de mensheid'). Wieseltier spreekt zaterdag op de Nexus-conferentie in Nederland, 'Wachten op de barbaren', waarin de vraag is of onze beschaving sterk genoeg is om zich teweer te stellen tegen destructie en lethargie. Voor Wieseltier is de vraag vooral of onze beschaving sterk genoeg is om nog militair te durven ingrijpen.

Hoe kan militair optreden een kwestie van beschaving zijn?

'We hebben de morele plicht de zwakkeren te beschermen. In Syrië worden mannen onthoofd, kinderen vermoord, vrouwen verkracht. Elk land dat de macht heeft om te helpen, heeft ook de verantwoordelijkheid om te helpen. Als een huis in brand staat en ik heb een brandslang, dan moet ik gaan blussen. Als iemand in het water valt en ik kan zwemmen, dan moet ik erin springen. Maar wat doen we? We kijken toe. Barack Obama is de machtigste toeschouwer van de wereld.'

Het lichaam van de in Irak gesneuvelde marinier James Cathey (24) arriveert op het vliegveld van Reno in de Amerikaanse staat Nevada. © ANP

Is ethiek de enige reden?

'Ik zie drie mogelijke motieven voor militaire interventies. Puur moreel: dat was reden genoeg om in te grijpen in Rwanda in 1996, om de genocide te voorkomen. Daar hebben we volledig gefaald.

Puur strategisch: dat geldt voor de Koeweit-oorlog van 1991. Een mix van beide: dat zou gelden voor Syrië. Het gaat er ook om een vrijstaat voor terroristen te voorkomen, dissidenten te steunen, de vluchtelingenstroom te stoppen. Dat zijn praktische redenen die we hadden kunnen zien aankomen.'

Bent u verbaasd dat Europa zo weinig heeft gedaan aan de crises in zijn achtertuin?

'Europa stelt me nooit teleur, want van Europa valt niets te verwachten. De Franse interventie in Mali is een uitzondering. Toen daar een islamistische vrijstaat dreigde te ontstaan zijn de Fransen erheen gegaan, ze hebben het gebied heroverd en de orde hersteld. Zo hoort het.'

Is het niet logisch dat Obama en de Amerikanen geen zin meer hebben in oorlog, na Afghanistan, Irak en Libië?

'Ik weet niet zeker of de Amerikaanse bevolking zo oorlogsmoe is. Maar zelfs als dat zo is: dan nog is het de verantwoordelijkheid van de president zijn eigen keuzen te maken. De peilingen laten ook zien dat de meeste Amerikanen tegen Obamacare waren. Maar daarvan was hij zo overtuigd dat hij het doordrukte.'

'We zijn zo verdomde passief. We reikten te ver, nu reiken we niet ver genoeg. Waarom doen we niet gewoon wat in ons bereik ligt? Het optreden van Obama is nu vooral retorisch. We maken ons druk, en dan komt er een toespraak met prachtige boze woorden, waardoor we ons beter voelen. Maar er gebeurt niets. We zijn gespecialiseerd in vrijblijvende woede. Dat is erger dan helemaal geen woede. Ja, Obama heeft commando's naar Syrië gestuurd. We gaan van nul naar vijftig. Dat is actie in Obama-stijl. We zitten ergens tussen niets doen en echte actie. Obama is de uitvinder van een derde variant: vrijblijvende actie. Onder druk maakt hij een gebaar.'

Maar de kosten zijn hoog. Obama heeft geen zin meer in bodybags. Zou u zelf gaan? Uw familie?

'Wat kan ik daarover zeggen. Ik ben geen soldaat, en mijn zoon ook niet. De dood van elke Amerikaanse soldaat vervult mij met groot verdriet. Maar ik denk niet dat zij voor niets sterven. Als dit een criterium is, moet je dat bij elk gebruik van geweld bedenken. En ik begrijp het argument tegen oorlog, ik ken niemand die voor oorlog is. Individuen kunnen pacifist zijn. Maar staten niet. Natuurlijk is het heerlijk als er vrede is. Maar er zijn zaken die het waard zijn om voor te vechten. Want er zijn altijd kwade actoren die vinden dat er zaken die het waard zijn om voor te vechten. We hebben het vechten niet in eigen hand. Het is narcistisch om te denken dat we niet in oorlog zijn, omdat wij geen oorlog willen. Obama denkt dat de oorlog afgelopen is als hij zijn troepen terugtrekt. Dat is een leugen. Kijk in Irak, kijk in Afghanistan. En dus moeten we er toch naar terug. Handelen of niet is geen academische vraag voor een lezing op een zondagmorgen.'

De dood van elke Amerikaanse soldaat vervult mij met groot verdriet, maar zij sterven niet voor niets

De nacht voor de begrafenis slaapt Katherine bij haar man. Ze draait hun favoriete muziek op de laptop. © AP

Amerika heeft niet zo'n heel gunstig CV, als het om ingrijpen gaat. Kijk naar Vietnam, kijk naar Irak, kijk naar Chili en Nicaragua.

'Kijk naar de Tweede Wereldoorlog: ik ben zelf een product van de Amerikaanse militaire bemoeienis toen. De familie van mijn ouders is vernietigd, maar zij hebben het overleefd. En kijk naar Korea, kijk naar de Koude Oorlog, kijk naar Bosnië, Kosovo. De historische Amerikaanse rol is om zijn macht te gebruiken voor het goede. Zeker, soms pakt dat niet goed uit. Irak was een vergissing, ook van mij. Maar als gemengde resultaten het maximaal

haalbare zijn, dan ben ik daar gelukkig mee. Als het grootste deel van mijn huwelijken gemengde resultaten geeft dan is dat prachtig.'

Na de Tweede Wereldoorlog en na Korea zijn er decennialang tienduizenden Amerikanen in het bevrijde gebied gebleven. Dat is nu toch niet vol te houden?

'Waarom niet? Ik bewonder ons daarom. We hebben tijdens de hele Koude Oorlog troepen in Europa gehad. Moesten die voor eeuwig blijven? Nee, er komt een einde aan. Maar je moet bereid zijn het lang vol te houden. Het kost tijd om een land te beteugelen. Obama denkt dat dat sneller kan, en was te vroeg met zijn terugtrekking uit Afghanistan en Irak. Hij denkt dat de landoorlogen over zijn, dat we alleen drones, commando's en verkeersregels nodig hebben.

'Mensen willen graag weten wat er na een interventie gebeurt, wat de exit-strategie is. Dat woord bestond vroeger niet. Dat weten we niet! Je kunt een oorlog niet plannen alsof je op schoolreis gaat. Ik weet alleen wat er gebeurt als we niets doen. Dat zien we nu, in Oekraïne, in Syrië, in Europa met zijn vluchtelingen crisis. Dat is wat er gebeurt als we niets doen. De kosten zijn hoog ja. Elke militaire operatie kost veel geld. Dat is geen criterium. Als een zaak moreel gerechtvaardigd is, zullen de kosten moeten worden gedragen. Tegenwoordig wordt elk probleem economisch gekwantificeerd; dat is een degradatie van intellectuele en morele argumenten. Sommige zaken zijn belangrijker dan geld.'

Hoe had u Syrië willen binnenvallen?

'We hadden niet meteen 100 duizend parachutisten hoeven dropen in Damascus. Met vijf- of tienduizend militairen hadden we het Vrije Syrische Leger kunnen trainen. Het gaat om militaire invloed, geen militaire controle. Obama zegt dat er geen militaire oplossing is. Hij denkt door net genoeg wapens te geven een politieke oplossing te vinden. Maar een militaire overwinning kan wel. Assad en IS zijn helemaal niet zo machtig, maar ondervinden gewoon te weinig weerstand. Nu laten we Syrië aan Poetin.'

Het gaat om militaire invloed, geen militaire controle

Hij staat op en loopt naar de boekenkast. 'Hier, ik pak het erbij. John Stuart Mill (Engels filosoof, red.) heeft het al gezegd in 1859. Stel: non-interventionisme is de norm. Als de vrije landen zich daaraan houden maar de despoten niet, dan leidt dat tot een situatie waarin de slechteriken de slechten helpen, terwijl de goeden niets mogen doen om de goeden te helpen. Dat gebeurt er nu in Syrië.'

Op wie gaat u stemmen, volgend jaar?

'Ik stem nooit met een gelukkig gemoed. Qua binnenlands beleid ben ik volledig Democratisch. Ik geloof in belastingen, ik geloof in regulering, ik geloof in collectieve voorzieningen. Maar buitenlands ligt dat anders. In de jaren tachtig stemde ik Reagan, in de jaren negentig Clinton, na 2001 werd het weer anders. Ik weet het nog niet. De kloof tussen interventionisten en non-interventionisten loopt nu dwars door de partijen heen. Zowel Hillary Clinton (Democratische presidentskandidaat, red.) als Marco Rubio (Republikeinse presidentskandidaat, red.) acht ik in staat de Amerikaanse militaire macht te gebruiken. Ik hoop dat zij op een bepaalde manier ouderwets zullen durven denken. De 20ste eeuw is nog niet voorbij, ook al hebben we allemaal een iPhone.'

Profiel Leon Wieseltier

Hij wordt 'de ideeënman van de linkse intelligentsia' genoemd. Toch haalt Wieseltier zelfs veel Republikeinen rechts in, met zijn ideeën over de militaire verantwoordelijkheid van Amerika. Hij studeerde aan Columbia University, Harvard en Oxford. Hij speelde een rolletje als Joodse proleet in de serie *The Sopranos*. Wieseltier is getrouwd en heeft een zoon.